

Přemyslovské sedlo – příroda a lidé

Přemyslovské sedlo – pohled ze Tří kamenů
Přemyslovské sedlo – view from Tři Kameny

Přemyslovské sedlo v roce 1938 a usedlost Johanna Kleina – kováře
Přemyslovské sedlo in 1938, The home of Johann Klein – blacksmith from Přemyslovské sedlo

Do drsného klimatu Jeseníků se pro celoroční venkovní chov hodí odolná plemena skotu, zde plemeno galloway
Tough cattle breeds, such as the Galloway, are well suited to year-round outdoor living in the harsh Jeseníky climate

příroda a krajina

Přemyslovské sedlo je jedním z nejkrásnějších nezastavěných sedel v Jeseníkách. Pozemky, na kterých se zde hospodaří ekologicky, sousedí s přírodní rezervací Přemyslovské sedlo. Sedlem prochází hranice Chráněné krajinné oblasti Jeseníky. Hlavním předmětem ochrany jsou zde společenstva rašelinných a střídavě podmáčených stanovišť s vysokou druhovou diverzitou a výskytem chráněných druhů živočichů a rostlin, v této části Hrubého Jeseníku zcela ojedinělá. Velkou druhovou rozmanitostí vynikají mezofilní ovsíkové a trojštětové louky. Ze sedla a zejména z blízkého skalnatého útvaru Tři kameny se návštěvníkům nabízí krásné pohledy na hlavní hřebeny Hrubého Jeseníku i masivu Králického Sněžníku.

nature and landscape

Přemyslovské sedlo, a mountain pass, forms a very prominent landscape feature and is one of the most beautiful undeveloped passes in the Jeseníky region. The land here, which is farmed organically (about 180ha) borders the Přemyslovské sedlo nature reserve. The border of the Jeseníky Protected Landscape Area runs through the pass. The main protected features here are the peat marsh communities with their high diversity of species and the presence of rare, protected types of flora and fauna. These communities are quite unique in this part of the Hrubý Jeseník mountain region. Other land within the pass also excels in great diversity of species, primarily meadows with Arrhenatherum and Trisetum. From the pass, and especially from the nearby rock formation Tři Kameny, visitors can enjoy a beautiful view of the main ridge of Hrubý Jeseník and the dominant Králický Sněžník.

UPOZORNĚNÍ:
VÁŽENÍ NÁVŠTĚVNÍCI, NACHÁZÍTE SE NA SOUKROMÝCH POZEMCÍCH V CHRÁNĚNÉM ÚZEMÍ. PROSÍME VÁS, NENIČTE PŘÍRODU, OPLCENÍ A MAJETEK FARMY, NEODHAZUJTE ODPADKY, NERUŠTE A NEKRMI TE HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA! DĚKUJEME.

WARNING:
DEAR VISITORS, YOU ARE NOW IN A PROTECTED AREA! PLEASE DO NOT DAMAGE THE COUNTRYSIDE, FENCES OR FARM PROPERTY IN ANY WAY. DO NOT LEAVE ANY RUBBISH, DO NOT DISTURB OR FEED THE FARM ANIMALS. THANK YOU.

trocha historie

První osídlení sedla se datuje již do roku 1651, kdy sem Přemysl ze Žerotína (proto Přemyslov) pozval 13 osadníků, kteří vyklučili les a začali zemědělsky hospodařit. Až do 2. světové války zde bylo více zemědělské půdy než dnes, v sedle stály menší zemědělské usedlosti a značná část pozemků byla zorněna. Po válce byly domy opuštěny, orná půda zatrávněna, část luk a pastvin zalesněna. V období kolektivizace se pozemky členěné mezemi, solitérní zelení a remízky sceľovaly, ráz krajiny se změnil. Negativní zásahy z minulých let však v poslední době napravují ekologicky hospodařící zemědělci. Vysazují stromy a keře, udržují, rozšiřují, obnovují a chrání květnaté louky a pastviny, podporují volně žijící živočichy.

a little history

The first occupation of the mountain pass dates back to 1651 when Přemysl of Žerotín (hence Přemyslov) invited 13 settlers here. They cut back the forest and started farming. Up until WWII there was more farm-land here than there is nowadays, there were small farms and a large part of the farm-land was ploughed. After WWII the houses were abandoned, the ploughed land grassed over again and parts of the meadows and pasture again became forest. During the era of communist collectivism the farm-land, divided borders, solitary greenery and field edges were unified. The character of the landscape changed. Organic farming is now correcting the negative intrusion of former years. Trees and bushes have been planted, flowering meadows are maintained and protected, free-living wildlife is supported.

Osvětový projekt „Síť agroenvironmentálních informačních středisek“ koordinovaný svazem PRO-BIO a výrobu této informační tabule podpořil Evropský sociální fond a Ministerstvo životního prostředí ze státního rozpočtu ČR.

The educational project "Agro-environmental Information Centre Network" coordinated by the PRO-BIO Association, and the production of this information board, were supported by the European Social Fund and the Ministry of the Environment from the national budget of the Czech Republic.

ekologické zemědělství

Od roku 1994 je území o rozloze 180 hektarů v nadmořské výšce 600–800 m ekologicky obhospodařováno ekologickým podnikem s názvem Letní stráň. Ekologičtí zemědělci nepoužívají chemické postřiky ani průmyslová hnojiva, dbají o pohodu chovaných zvířat, hospodaří podle pravidel ekologického hospodaření, která jsou stanovena zákonem č. 242/2000 Sb., o ekologickém obhospodařování luk a pastvin, a Nařízením Rady č. 2092/91. Šetrné obhospodařování luk a pastvin – nižší zatížení pastvin hospodářskými zvířaty, pozdní seč a časově odstupňované postupné spásání porostů umožňuje vysemenění vzácných rostlin, poskytnutí potravy i vytvoření úkrytů pro živočichy. Produkty ekologického zemědělství, bioprodukty, se prodávají přímo nebo se zpracovávají na biopotravinu a označují se značkou BIO. Cílem šetrného hospodaření není jen produkce zdravých potravin, ale i údržba a tvorba krajiny a péče o přírodu a její druhovou rozmanitost.

více informací: www.pro-bio.cz, www.bionstitut.cz, www.biospotrebitel.cz

organic farming

Letní stráň organic farm, with 180ha of land at a height of 600-800m above sea level, has been farming organically since 1994. Organic farmers do not use any chemical sprays or industrial fertilizers, they care about the well-being of their animals and are governed by rules of the EU (Council Regulation No. 2092/91). Organic products are sold directly or processed into organic food and are marked with the BIO label. The aim of organic farming is not only the production of healthy food, but also the shaping and maintenance of the landscape, the care of the countryside and its diversity of species. Considerate management of meadows and pasture, late cutting and gradual grazing allow rare plants to seed and provide food and refuge for wildlife.

more information: www.pro-bio.cz, www.bionstitut.cz, www.biospotrebitel.cz

Foto: archiv svazu PRO-BIO, Abraham Hofhanzl, Miroslav Gríga, archiv obce Loučná n. Desnou

Ekologické hospodářství Letní stráň

Chov skotu – skotského masného plemene galloway

Prstnatec májový (*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* (Rchb.)) patří mezi ohrožené druhy vstavačovitých rostlin

Horská květnatá louka

Žlutásek čičorečkový (*Colias hyale* L.)

Založený retenční pás tvoří základ mezi a je významným útočištěm bezobratlých

Tuhyk obecný (*Lanius collurio* L.)

Pozdě sklizené travní porosty vyhovují vzácným rostlinám i živočichům

zemědělci, zahradníci v naší krajině

Od roku 1994 obhospodařuje na tomto území zemědělský podnik Letní stráň cca 180 ha luk a pastvin. Farma se zaměřuje na chov skotu bez tržní produkce mléka, hospodaření probíhá podle pravidel kontrolovaného ekologického zemědělství. Jejím hlavním cílem je šetrné sečení a postupné spásání místních horských luk, odchov zdravých zvířat a produkce vysoce kvalitního hovězího biomasa.

Ekofarma Letní stráň je členem PRO-BIO Svazu ekologických zemědělců se sídlem v Šumperku a splňuje náročné standardy ekozemědělství, které definuje český zákon o EZ č. 242/2000 Sb. a Nařízení Rady č. 2092/91. Zemědělci nepoužívají žádná průmyslová hnojiva ani jiné chemické přípravky na ochranu rostlin, které by mohly negativně ovlivnit jednotlivé složky životního prostředí, druhovou rozmanitost či zdraví lidí. Zvířata jsou krmena výhradně vlastní ekologicky vypěstovanou pící a jsou chována v podmínkách, jež vyhovují jejich biologickým a etologickým nárokům. Stádo tvoří i byci, je v něm praktikována přirozená plemenitba, což přispívá ke zdraví i pohodě zvířat. Chovaná zvířata jsou v dobré kondici, nejsou používány hormonální přípravky, stimulanty růstu, zchutňovače krmiv, syntetické vitaminy a téměř žádná léčiva.

Specialitou podniku je chov skotu – skotského masného plemene galloway. Nenáročnost a otužilost tohoto plemene, jemuž vyhovuje celoroční pobyt zvířat venku, dobrá růstová schopnost telat, vynikající mateřské vlastnosti a nízké ztráty telat během odchovu předurčují toto plemeno k extenzivnímu chovu skotu v horských a podhorských oblastech. Podnik chová 50–70 krav, základní stádo doplňují tři plemenní býci, telata a mladý dobytek. Krávy se nedojí, jejich mléko sají telata, takže tento systém hospodaření je nenáročný na lidskou práci.

ekozemědělci hledají model optimálního hospodaření v horské krajině

V roce 2006 byl na pozemcích farmy proveden podrobný botanický (floristický), ornitologický a entomologický průzkum. Následně byla vypracována studie, jejímž cílem byl návrh takových metod hospodaření, které povedou k podpoře ochrany přírody a krajiny. Byl zdokumentován stav přírodních biotopů, fauna a flóra území, historické využití, zastoupení a stav krajinných prvků, identifikace environmentálních rizik. Na základě těchto podkladů, stávajících ekonomických nástrojů a hospodářského zázemí farmy byly navrženy rámcové zásady hospodaření farmy s ohledem na ochranu přírody.

navržené zásady hospodaření jsou nyní hospodářem modelově ověřovány

- zvolit vhodné zatížení pozemků pastvou skotu
- zachovat stávající keřové a stromové vegetace, nepříhnožovat, neprovádět obnovu travních porostů (přeorání, přisev kulturních druhů trav)
- zimování provádět pouze na méně cenných plochách kulturních travních porostů
- po místním odstranění náletu podporovat druhy mezofilních křovin (růže šípková /*Rosa canina* L./, hloh /*Crataegus* L. spp./, líska obecná /*Coryllus avellana* L./) – pastvu i seč neprovádět velkoplošně v jednom časovém období na všech plochách, snažit se o maximální prostorovou a časovou heterogenitu v rámci obhospodařovaných ploch, zajistit přítomnost menších, dočasně nesečených (nepasených) ploch
- okraje lučních ploch a nedopasky kosit pouze v tříleté periodě
- pastvu i kosení načasovat podle fenologie hnízdění ptáků
- kosit od středu louky směrem vně nebo od jednoho okraje ke druhému

Nezasvěcený návštěvník zde možná postrádá pečlivě vysečené zelené trávníky lahodící lidskému oku. Časté a dokonalé sečení neprospívá druhové pestrosti ani není vhodné pro záchranu květnatých luk. Vstavače a další druhy vzácných rostlin vysemeňují až na přelomu července a srpna. Chrástal polní vyvádí mladé až v polovině srpna, také vzácným druhům motýlů vyhovují pozdě sklizené travní porosty, případně ponechání nedopasků. Do té doby je třeba ponechat vybrané pozemky v klidu a poséci je později. Z hlediska výživy hospodářských zvířat to není problém, farma má píce dost, navíc plemeno galloway je poměrně nenáročné.

flóra

Významná část travních porostů ekofarmy je charakterem blízká přírodě. Na obhospodařovaných lučních porostech byly nalezeny četné druhy ohrožených a chráněných rostlin. Konkrétně se jedná o 12 druhů podle Černého a červeného seznamu cévnatých rostlin ČR (Procházka 2001) a 8 taxonů podle vyhlášky č. 395/1992 Sb. k zákonu č. 114/1992 Sb. Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění (škarda měkká čertkusolistá /*Crepis mollis* subsp. *hieracioides* Domin/ C3, prstnatec Fuchsův pravý /*Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii* (Druce) Soó/ C4a, §3,

prstnatec májový pravý /*Dactylorhiza majalis* subsp. *majalis* (Rchb.) Hunt et Summerhayes/ C3, §3, lýkovec jedovatý /*Daphne mezereum* L./ C4a, kruštík širokolistý pravý /*Epipactis helleborine* subsp. *helleborine* (L.) Crantz/ C4a, pětiprstka žežulník pravá /*Gymnadenia conopsea* subsp. *conopsea* (L.) R. Br./ C3, §3, lilie cibulkonosná /*Lilium bulbiferum* L./ C2, §2, vemeník dvoulistý /*Platanthera bifolia* (L.) L. C. Richard/ C3, §3, lipnice oddálená /*Poa remota* Forselles/ C3, jetel kaštanový /*Trifolium spadicum* L./ C3, kýchavice bílá pravá /*Veratrum album* subsp. *album* L./ C2, §3, orlíček obecný /*Aquilegia vulgaris* (L.)/ C3).

fauna

Travní porosty Letní stráňe jsou bohaté i množstvím zástupců živočišné říše. Bylo zdokumentováno pestré společenstvo denních motýlů s převahou druhů vázaných na podhorské mezofilní louky. K významným nálezům patří početné populace modráska lesního (*Polyommatus semiargus*) a ohniváčka modrolesklého (*Lycaena alciphron*). Na mokřadech a v okolí pramenišť se vyskytuje perleťovec kopřivový (*Brenthis ino*). Okolí potoků osídluje zvláště chráněný batolec duhový (*Apatura iris*). V hnízdění sezóně 2006 bylo zastiženo celkem 32 druhů ptáků. Mezi druhy faunisticky významné a zároveň typické pro sledovanou lokalitu je třeba jmenovat chrástala polního (*Crex crex*), pěnicí hnědokřídou (*Sylvia communis*) a tuhyka obecného (*Lanius collurio*).

Přemyslovské sedlo je také význačnou lokalitou z hlediska výskytu vzácných brouků, jejichž výzkum nebyl ještě dokončen.

krajina

Zatravněné horské stráně s pasoucím se skotem, s mezemi, remízky a rozptýlenou zelení vytváří jedinečný ráz kulturní horské a podhorské krajiny. Kulturní krajina je mozaikou člověkem vytvořených a udržovaných útvarů a ekosystémů různého stupně přirozenosti. Přírodu nelze od kulturní krajiny oddělovat nebo stavět proti ní. Má-li mít kulturní krajina příznivé ekologické parametry, musí v ní být dostatečně zastoupena příroda, konkrétně dostatek vývojově vyspělých ekosystémů. Čím větší plošný podíl v ní pokrývají a čím jsou vývojově vyspělejší, tím je krajina ekologicky stabilnější. Je odolná vůči rušivým vlivům, půda je méně ohrožena erozí a povrchové a podzemní vody jsou méně ohroženy znečištěním.

Proto by si i toto horské sedlo mělo v budoucnu zachovat svůj krajinný ráz, nemělo by být zalesňováno ani urbanizováno. Výstavba ve volné a dosud nezastavěné krajině ohrožuje tradiční strukturu kulturní krajiny, narušuje přírodu a její ekologickou stabilitu.

Specifickým prvkem kulturní krajiny jsou také dochované stopy kulturního a historického vývoje např. v podobě sakrálních památek. I ty je třeba chránit a přispívat k jejich údržbě tak, aby zůstaly v krajině zachovány.